

SA EXAM PAPERS

YOUR LEADING PAST YEAR EXAM PAPER
PORTAL

Visit SA Exam Papers

www.saexampapers.co.za

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

SENIOR CERTIFICATE EXAMINATIONS

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA 3 (P3)

2016

MEMORANDAMU

TIMARAKA: 100

Memorandamu leyi yi na tipheji ta 12.

MAAVELO YA TIMARAKA**XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA: TIMARAKA TA 50**

VUNDZENI NA MAKUNGUHATELO	(VM) =	30
RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI	(RXV) =	15
XIVUMBOKO	(X) =	<u>05</u>
NTSENGO		<u>50</u>

**XIYENGE XA B: SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO:
TIMARAKA TA****(25 x 2) = 50**

VUNDZENI, MAKUNGUHATELO NA XIVUMBOKO	(VMX) =	15
RIRIMI, XITAYILI NA VUHLERI	(RXV) =	<u>10</u>
NTSENGO		<u>25</u>

XIYENGE XA A: SWITSHURIWA SWA XITSALWANA: TIMARAKA TA 50**XIVUTISO XA 1****1.1 Hakunene vukosi i mberha.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya xivuriso.
- Nhlamuselo ya timhaka mayelana na rifuwo.
- Tindlela leti rifuwo ri nga kumiwaka hi tona.
- Leswi rifuwo ri nga herisa xiswona.
- Switandzhaku swo tirhisa ndzhaka kumbe rifuwo hi vusopfa.
- Switsundzuxo mayelana na ku hlayisa ndzhaka kumbe rifuwo.

[50]**1.2 Lebyi hi byona vukorhokeri lebyi hi byi languteleke!**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Dyondzo.
- Vutshunguri.
- Magondzo.
- Mphakelo wa mati.
- Mphakelo wa gezi.
- Mphakelo wa tindlu.
- Mudende lowu nyikiwaka vaakatiko.
- Nhlayiseko wa vanhu.

[50]**1.3 Loko a ndzi lo lehisa mbilu, xiyimo lexi a ndzi ta va ndzi xi papalatile.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya nhlokomhaka.
- Muxaka wa xiyimo lexi a tisolaka eka xona.
- Xivangelo lexi endleke leswaku a tikuma a ri eka xiyimo xolexo.
- Xivangelo xo hela mbilu.
- Matitwelo ya yena hi xiyimo lexi.
- Dyondzo leyi a yi kumeke.
- Switsundzuxo eka van'wana.

[50]

1.4 **Vantshwa va hetile tidyondzo ta vona, kambe a va kumi mintirho. I ncini lexi endlaka leswaku va nga kumi mintirho?**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Ku pfumaleka ka ntokoto lowu ringaneleke.
- Xin'wanamanana lexi nga kona.
- Vukungundzwana lebyi endliwaka hi vathori.
- Ku pfumaleka ka switsundzuxo mayelana na ntirhovutomi.
- Ku ka va nga dyondzeli mintirho leyi pfumalekaka hi xitalo.
- Vathori va tsandzeka ku fikelela miholo leyi ringaneke tidyondzo leti thwaseriweke hi vantshwa.
- Ku pfumaleka ka vuleteri lebyi nga ta endla leswaku va tisungulela mintirho.

[50]

1.5 **Varhangeri hinkwavo etikweni va fanele ku va va dyondzekile. Pfumela kumbe u kaneta.**

Ku pfumela

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Ku kota ku hlaya na ku tsala.
- Ku kota ku twisisa vumbiwa bya ndzawulo leyi a yi rhangelaka.
- Ku titshemba.
- Ku kota ku tirhisa switirhisiwa swo fana na tikhomphyuta ku kuma vuxokoxoko lebyi nga n'wi pfunaka.
- Ku kota ku vulavula na tinxaka hinkwato ta vanhu.
- Ku kota ku tisirhelela eka swiphiquo leswi a hlanganaka na swona hi ku hlaya switsariwa swo hambanahambana.
- Ku endla leswaku vanhu hinkwavo va n'wi tshemba no n'wi xixima.
- Ku kota ku ololoxa swiphiquo hi mfanelo.

Ku kaneta

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Va kona varhangeri van'wana lava va nga dyondzekangiki kambe va rhangelaka hi mfanelo.
- Ku na vanhu lava thoriwaka ku n'wi pfuneta eka leswi faneleke ku hlayiwa.
- U na matsalana loyi a n'wi hlamuselaka leswi vumbiwa byi lavaka swona.
- Wa titshemba hikuva u na vapfuneti.
- Ku thoriwa matsalana loyi a kotaka ku tirhisa switirhisiwa swo fana na tikhomphyuta ku kuma vuxokoxoko lebyi nga n'wi pfunaka.
- Ku thoriwa munhu loyi a kotaka ku n'wi pfuna loko a tshuka a hlanganile na tinxaka tin'wana ta vanhu.
- Matsalana wa yena u kota ku n'wi pfuna hi ku hlaya switsariwa swo hambanahambana.
- Swiphiquo swi ololoxiwa hi mfanelo hikuva a nga teki swiboho handle ko pfuniwa.

[50]

1.6 **Mukamberiwa u ta xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka kutani a tsala xitsalwana hi xin'we xa swona, a aneka mhaka leyi xi n'wi tiselaka yona emiehleketweni. U ta nyika xitsalwana xa yena nhlokomhaka leyi faneleke.**

1.6.1 Xikombiso xa nhlokomhaka: **Nkoka wo yingisela swiletelo swa vuhlayiseki entangeni wa swihari.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Muendzi a nga fanelangi ku nyika swihari swakudya.
- A nga fanelangi a xika emovheni laha ku nga hlayisekangiki.
- A nga fanelangi a tlhontlha swihari.
- U fanele ku va eka mpfhuka wo karhi na swihari leswi a swi hlalelaka.
- Huwa yi fanele ku hungutiwa.
- Vutomi bya nghala.
- Swihari swo fana na nghala swi na vukari.
- Ku ka ku nga tshineleriwi swihari loko ku tekiwa swifaniso.

[50]

1.6.2 Xikombiso xa nhlokomhaka: **Ndhavuko wa Vatsonga.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Ku hlamusela leswi ndhavuko wu nga swona.
- Mindhavuko yo hambanahambana.
- Leswi tsakisaka hi ndhavuko.
- Ku pfuna ka ndhavuko.
- Matikhomelo ya vanhu.
- Tindlela to hlayisa ndhavuko.
- Ku tinyungubyisa hi ndhavuko.
- Mincino yo hambanahambana ya ndhavuko.
- Swakudya swa ndhavuko.

[50]

1.6.3 Xikombiso xa nhlokomhaka: **Vukhongeri masiku lawa.**

Mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlamuselo ya vukhongeri.
- Tindhawu leti ku khongeriwaka eka tona.
- Varhangeri va vukhongeri byo hambanahambana.
- Ku ndlandlamuka ka vukhongeri.
- Nkoka wa vukhongeri.
- Mahlori lama humelelaka.
- Vuxisi lebyi kumekaka eka vukhongeri byin'wana.
- Minhlengo leyi humesiwaka.
- Matitwelo ya mukamberiwa hi xiyimo xa vukhongeri bya masiku lawa.

[50]

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYA:

- Tirhisa rhubiriki minkarhi hinkwayo loko u koreketa xitsalwana xa vutumbuluxi (Papila ra vu3, XIYENGE XA A).
- Timaraka to sukela eka 0 ku fikela eka 50 ti avanyisiwile hi tinhlamuselo ta 5 ta vuswikoti.
- Eka swilaveko swa Vundzeni, Ririmi na Xitayili, nhlamuselo yin'wana na yin'wana ya vuswikoti eka leta ntlhanu yi avanyisiwile hi swiyimo swimbirhi: xa le henhla na xa le hansi xikan'we na maavelo ya timaraka lawa ya tirhisiwaka.
- Xivumbeko a xi khumbeki hi xiyimo xa le henhla na xa le hansi.

RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWANA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 50]

Swilaveko		Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
VUNDZENI & MAKUNGUHATELO (Mahlamulelo na miehleketo) Maveketelelo ya miehleketo eka makunguhatelelo. Ndzemuko wa xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu.	Xiyimo xa le henhla	28–30 -Mahlamulelo yo hlawuleka/lama tlhonthaka miehleketo na ku hundzisa eka leswi languteriweke. -Miehleketo ya vutlhari, leyi tlhonthaka miehleketo naswona leyi vupfeke. -Mahungu ya veketeriwe hi ndlela yo hlawuleka naswona ku na nkhlulukelano (nhlangano) ku katsa manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	22–24 -Mahlamulelo lama vumbiweke kahle swinene. -Miehleketo leyi faneleke no tsakisa naswona yi kombisa vumbhoni byo va yi vupfile. -Mahungu ya veketeriwe kahle swinene naswona ku na nkhlulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	16–18 -Mahlamulelo lama amukelekaka. -Miehleketo leyi nga na nkhlulukelano na ku khorwisa. -Mahungu ya veketeriwe kahle naswona ku na nkhlulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	10–12 -Mahlamulelo ma na nkhlulukelano kun'wana. -Miehleketo a yi twisiseki naswona a yi kombisi vutitumbuluxeli. -Ku na vumbhoni byitsongo bya maveketelelo na nkhlulukelano wa mahungu.	4–6 -Mahlamulelo yo huhula. -Miehleketo yo hlanganahlangana yo ka yi nga kongomisi mhaka. -Mahungu yo huhula no vuyeleriwa. -Mahungu a ya veketeriwangi kahle naswona ya hava nkhlulukelano.
TIMARAKA TA 30						

**RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWANA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 50]
(ku yisa emahlweni)**

Swilaveko		Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
		25–27	19–21	13–15	7–9	0–3
	Xiyimo xa le hanshi	-Mahlamulelo ya xiyimo xa le henhla kambe lama nga riki na swihlawulekisi swa xitsalwana xo hlawuleka no tlhontlha miehleketo. -Miehleketo ya vutlhari no vupfa. -Mahungu ya veketeriwe hi ndlela ya vutshila naswona ku na nkhlulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	-Mahlamulelo lama vumbiweke kahle. -Miehleketo leyi faneleke no tsakisa. -Mahungu ya veketeriwe kahle naswona ku na nkhlulukelano (nhlangano) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	-Mahlamulelo lama amukelekaka kambe hungu a ri hlamuseriwangi ri twisiseka swinene. -Miehleketo yi na khulukelano lowu enelege na ku khorwisa. -Mahungu ya veketeriwe kahlenyana naswona ku na nkhlulukelanonyana (nhlanganonyana) eka manghenelo, miri na masongelo/mahetelelo.	-Mahlamulelo hakanyingi a hi lama ma kongomaka. -Miehleketo yi tala ku va leyi nga hlanganangiki na ku hlanganahlangana. -Ku hava vumbhoni lebyi kombisaka maveketelelo lamanene na nkhlulukelano wa mahungu.	-A ku kalangi ku ringetiwa ku angula ku ya hi nhlokomhaka. -Miehleketo hi leyi yi nga fanelangiki naswona a yi fambelani nakatsongo na nhlokomhaka. -A yi na nkongomo naswona yi pfuvapfuvukile.

**RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWANA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 50]
(ku yisa emahlweni)**

Swilaveko		Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
RIRIMI, XITAYILI & VUHLERI) Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana na xikongomelo/ nkucetelo, vundzeni; Mahlawulelo ya marito. Matirhiselo ya ririmi na swiaki na milawu ya rona; mahikahatelo, ntivoririmi na mapeletelo.	Xiyimo xa le henhla	14-15 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana swinene na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu. -Vutitshembi eka ku tirhisa ririmi naswona hi ndlela yo hlawuleka no tsakisa. -Xi koka rinoko naswona xi na thoni leyinene no tlhavula. -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo a swi tali ku va kona. -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila swinene.	11-12 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana kahle na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu. -Ririmi hi leri faneleke naswona thoni leyi tirhisiweke hi leyi fanaka minkarhi hinkwayo. -Swihoxo swa ntivoririmi na mahikahatelo a swi talangi. -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila.	8-9 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swa fambelana na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu. -Ririmi ri tirhisiwile hi mfanelo ku hlamusela mahungu. -Thoni hi leyi faneleke. -Ku tirhisiwile ririmi ro tlhavula ku tiyisisa vundzeni bya hungu.	5-6 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu. -Matirhiselo ya ririmi i ya xiyimo xa madyondza swinene. -Thoni na dikixini a swi fambelani. -Ku na nkayivelo wa ntivomarito.	0-3 -Ririmi a ri twisiseki. -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani na xikongomelo, vaamukeri va mahungu na mbangu. -Nkayivelo wa ntivomarito wu endla leswaku mahungu ya nga twisiseki.
		TIMARAKA TA 15	13 -Ririmi i ra xiyimo xa le henhla naswona ri na thoni leyi faneleke no tlhavula. -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo a swi tali ku va kona. -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila.	10 -Ririmi ra koka naswona hakanyingi ra vuyerisa. -Thoni hi leyi faneleke na ku vuyerisa. -Swihoxo swa ntivoririmi na mapeletelo i switsongo. -Xi vumbiwile hi ndlela ya vutshila.	7 -Matirhiselo lamanene ya ririmi eka minkarhi yin'wana. -Hakanyingi thoni hi leyi faneleke kambe ku na nkayivelo wo tirhisiwa ka ririmi ro tlhavula.	4 -Ku hava matirhiselo lamanene ya ririmi. -Ku tirhisiwile swivulwa swo fana kumbe switsongo leswi hambaneke. -Ku na nkayivelo lowukulu wa ntivomarito.
XIVUMBEKO Swihlawulekisi swa xitshuriwa. Mavumbelo ya tindzimana na swivulwa.	Xiyimo xa le hansi	5 -Mavumbelo ya nhlokomhaka i ya xiyimo xa le henhla swinene. -Vuxokoxoko lebyi hlawulekeke. -Swivulwa na tindzimana swi vumbiwile hi ndlela ya xiyimo xa le henhla swinene.	4 -Vuxokoxoko byi vumbiwile hi ndlela yo twisiseka. -Ku na nkhlukulano. -Swivulwa na tindzimana swa twisiseka naswona i swo hambanahambana.	3 -Ku vumbiwile vuxokoxoko lebyi faneleke. -Swivulwa na tindzimana swi vumbiwile hi ndlela leyinene. -Xitsalwana xi sala xa ha twisiseka.	2 -Ku na timhakanyana to khomeka. -Swivulwa na tindzimana swi hoxekile. -Xitsalwana xa ha twisisekanyana.	0-1 -Ku pfumaleka timhaka leti lavekaka. -Swivulwa na tindzimana swi hoxekile. -Xitsalwana a xi twisiseki.
TIMARAKA TA 5 MAAVELO YA TIMARAKA		43-50	33-40	23-30	13-20	0-10

XIYENGE XA B:SWITSHURIWA SWA XITSALWAMBIKO: TIMARAKA TA 25**XIVUTISO XA 2****2.1 PAPILA RA XIMFUMO**

Eka papila ra yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Adirese ya mutsari evokweni ra xinene.
- Adirese ya mutsaleriwa evokweni ra ximatsi.
- Xiloso.
- Nhlokomhaka.
- Vundzeni.
- Nsariso.

[25]**2.2 XIVIKO**

Eka xiviko xa yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka.
- Loyi xiviko xi kongomisiweke eka yena.
- Siku, nkarhi na ndhawu.
- Xikongomelo xa rendzo.
- Swo famba hi swona.
- Leswi humeleleke erendzweni.
- Vuhlayiseki.
- Swibumabumelo na swisolo.
- Nsayino wa mutsari.
- Siku, n'hweti na lembe.

[25]**2.3 NHLUTO**

Eka nhluto wa yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Vito ra vhengele.
- N'wini wa rona.
- Swifaniso swa swakudya leswi swekiwaka.
- Tinxaka ta swakudya.
- Matitwelo ya yena hi swakudya leswi.
- Swibumabumelo na swisolo.
- Vito ra muhluti wa vhengele leri.

[25]

2.4 N'WANGULANO

Eka n'wangulano wa yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka.
- Siku, nkarhi na ndhawu.
- Mavito ya swimunhuhatwa hi maletere lamakulu.
- Marito ya ku amukela na ku xewetana.
- Swiendlo swa swimunhuhatwa endzeni ka swiangi.
- Mbhurisano lowu veke kona.
- Ku gimeta na ku lelana.

[25]

2.5 INTHAVHIYU

Eka inthavhiyu ya yena mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Siku, nkarhi na ndhawu.
- Mavito ya swimunhuhatwa.
- Ku xewetana.
- Swivutiso hi muyimeri wa vaakatiko.
- Tindhlamulo hi muyimeri wa khampani ya *Eskom*.
- Mavonelo ya muyimeri wa vaakatiko.
- Swibumabumelo na swisololo mayelana na minkarhi yo tsemeka ka gezi.
- Swintshuxo eka ku kavanyeteka loku vaka kona.
- Ku lelana.

[25]

2.6 MATIMU YA MUFI

Eka matimu ya mufi mukamberiwa a nga ha katsa leswi landzelaka:

- Nhlokomhaka.
- Mavito na xivongo xa mufi.
- Siku, n'hweti na lembe ro velekiwa.
- Ndhawu laha a velekiweke kona.
- Vatswari va mufi.
- Vuxokoxoko bya swikolo na tidyondzo loko a dyondzile xikolo.
- Ta vukati.
- Vuxokoxoko bya ntirho wa yena.
- Siku ro hundza emisaveni.
- Xivangelo xa rifu.
- Lava a va siyeke.
- Ku n'wi navelela ku etlela hi kurhula.
- Ku phata xivongo xa yena.

[25]

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 50
NTSENGO WA TIMARAKA: 100

XIYA:

- Tirhisa rhubiriki minkarhi hinkwayo loko u koreketa xitsalwana xa vutumbuluxi (Papila ra 3, XIYENGE XA B).
- Timaraka to sukela eka 0 ku fikela eka 25 ti avanyisiwile hi tinhlamuselo ta 5 ta vuswikoti.
- Eka swilaveko swa Vundzeni, Nkunguhato na Xivumbeko, nhlamuselo yin'wana na yin'wana ya vuswikoti eka leta ntlhanu yi avanyisiwile hi swiyimo swimbirhi: xa le henhla na xa le hansi xikan'we na maavelo ya timaraka lawa ya tirhisiwaka.
- Xivumbeko a xi khumbeki hi xiyimo xa le henhla na xa le hansi.

RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWAMBIKO XO LEHA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 25]

Swilaveko	Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
VUNDZENI, MAKUNGUHATELO & XIVUMBEKO	13-15	10-12	7-9	4-6	0-3
Mahlamulelo na miehleketo. Maveketelelo ya miehleketo eka makunguhatelelo. Xikongomelo, vaamukeri va hungu, swihlawulekisi/swiaki swa ririmi na mbangu.	-Mahlamulelo yo hlawuleka na ku hundzisa leswi a swi languteriwile. -Miehleketo ya vutlhari leyi vupfeke. -Vutivi byo enta bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa. -Matsalelo lawa ya nga humiki emhakeni. -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile. -Nhlamuselo ya vuenti swinene naswona vuxokoxoko hinkwabyo byi seketela nhlokomhaka. -Xivumbeko lexi faneleke no va na nkhaqato.	-Mahlamulelo lamanene lama kombisaka vutivi lebyinene bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa. -Ku na ku kongoma mhaka - a ku na ku huma emhakeni. -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile, swi hlamuseriwile kahle hi vuxokoxoko byo seketela nhlokomhaka. -Xivumbeko lexi faneleke lexi nga na swihoxo switsongo leswi onheke nkhaqato.	-Mahlamulelo yo ringanela lama kombisaka vutivi bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa. -Mhaka a yi kongomiwi hi ku hetiseka - ku na ku humanyana emhakeni. -Vundzeni na miehleketo swi vumbanile hi ndlela leyi amukelekaka. -Ku na vuxokoxoko byin'wana lebyi seketelaka nhlokomhaka. -Hi ku angarhela xivumbeko hi lexi faneleke kambe xi ri na swihoxo switsongo.	-Mahlamulelo ya madyondza lama kombisaka vutivinyana bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa. -Ku na ku kongomanyana kambe matsalelo ya huhula. -A hi minkarhi hinkwayo vundzeni na miehleketo swi vumbanaka. -Ku na vuxokoxoko byitsongo lebyi seketelaka nhlokomhaka. -Milawu ya xivumbeko yi tirhisiwe hi ndlela yo ka yi nga twisiseki. -Ku na swihoxo swo tala.	-Mahlamulelo a ya kombisi vutivi bya swihlawulekisi swa muxaka wa xitshuriwa. -Nhlamuselo a yi le rivaleni naswona yi humile swinene emhakeni. -Vundzeni na miehleketo a swi vumbanangi. -Ku na vuxokoxoko byitsongo swinene lebyi seketelaka nhlokomhaka. -A ku tirhisiwangi milawu ya xivumbeko leyi faneleke.
TIMARAKA TA 15					

Vundzeni bya memorandumu leyi a byi tirhisiwi handle ka mpfumelelo wa ntsariso

Phendla

RHUBIRIKI YA MAAVELO YA TIMARAKA EKA MAKOREKETELO YA XITSALWAMBIKO XO LEHA EKA RIRIMI RA LE KAYA [TIMARAKA TA 25] (ku yisa emahlweni)

Swilaveko	Vuswikoti byo hlawuleka	Vuswikoti bya le henhla	Vuswikoti byo amukeleka	Vuswikoti bya madyondza	Vuswikoti byo ka byi nga fikelelangi
RIRIMI, XITAYILI & VUHLERI Thoni, rhejisitara, xitayili, xikongomelo/nkucetelo, vaamukeri va hungu na mbangu. Matirhiselo ya ririmi na swiaki na milawu ya rona. Mahlawulelo ya marito. Mahikahatelo na mapeletelo.	9-10 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana swinene na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu. -Ku na nkhaqato wa ntivoririmi naswona wu vumbiwile hi mfanelo. -Swihoxo a swi kona.	7-8 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana swinene na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu. -Hi ku angarhela ku na nkhaqato wa ntivoririmi naswona wu vumbiwile hi mfanelo. -Ntivomarito wa kahle swinene. -Swihoxo a swi talangi.	5-6 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swi fambelana na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu. -Ku na swihoxonyana swa ririmi. -Ku na ntivomarito wo ringanela. -Swihoxo a swi onhi nhlamuselo.	3-4 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito swo fambelananyana na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu. -Ntivoririmi wo pfumala nkhaqato wu tlhela wu va na swihoxo swo tala. -Ntivomarito wo kayivela. -Nhlamuselo a yi le rivaleni.	0-2 -Thoni, rhejisitara, xitayili na ntivomarito a swi fambelani na xikongomelo, vaamukeri va hungu na mbangu. -Swihoxo swi tele naswona ku na ku pfuvapfuvana ka timhaka. -Ntivomarito a wu fambelani na xikongomelo. -Nhlamuselo a yi twali nakatsongo.
TIMARAKA TA 10					
MAAVELO YA TIMARAKA	22-25	17-20	12-15	7-10	0-5